

2017 m. gruodžio 5 d.

Lietuvos Respublikos Seimo

Ekonomikos komitetui

Siunčiama el. paštu: priim@lrs.lt

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NACIONALINIAM SAUGUMUI UŽTIKRINTI SVARBIŲ OBJEKTŲ APSAUGOS ĮSTATYMO PROJEKTO

Asociacija „Investuotojų forumas“ dalyvaudama „Lietuvos Respublikos Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių bei kitų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių įstatymo Nr. IX-1132 pakeitimo“ projekto (toliau – Projektas) svarstymuose teikia pastabas dėl žemiau nurodytų Projekto nuostatų, kurios, Asociacijos narių nuomone, yra taisytinės siekiant išvengti neproporcingo privačių įmonių, kurios nėra valdomos valstybės (ar savivaldybės), ūkinės veiklos laisvės ribojimo.

I. Dėl sandorių atitikties nacionalinio saugumo interesams patikros.

1. Projekto 13 straipsnyje siekiamas įtvirtinti nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių ar asmenų, valdančių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbius įrenginius ar turtą (toliau – Asmenys) ketinamų sudaryti sandorių kontrolės mechanizmas yra neišsamus, neproporcingas ir perteklinis privataus kapitalo įmonių atžvilgiu.

2. Valstybė turi plačią diskrecijos teisę spręsti, kaip turi būti valdomos, prižiūrimos ir kontroliuojamos valstybinės bei valstybės valdomos įmonės, jų vykdoma ūkinė veikla, tačiau santykiuose su privačiu kapitalu yra svarbu ieškoti dialogo ir priemonių nacionalinio saugumo interesams apsaugoti, kartu vengiant neproporcingų apribojimų privačiam verslui. Priešingu atveju gali nukentėti valstybės kaip investavimui patrauklios šalies įvaizdis, o potencialūs ir esami investuotojai gali priimti sprendimus dėl investicijų šalyje atsisakymo.

3. Asociacijos narių nuomone, svarstant Projekto 13 straipsnį siūloma įtvirtinti sandorių patikros procedūra taikant 10% praėjusių finansinių metų metinių įmonės pajamų kriterijų nėra tinkama ir proporcinga priemonė Projekto keliamiems tikslams įgyvendinti. Viena vertus, nėra aišku, dėl kokių priežasčių būtent toks sandorių atrankos kriterijus yra pasirinktas, nes juo nevertinami sandoriai per potencialios grėsmės valstybės nacionalinio saugumo interesams prizmę. Iš kitos pusės, taip pat nėra aiškiai atskleista ir tai, kas yra laikytina realia ir pagrįsta grėsme valstybės nacionalinio saugumo interesams šio Projekto straipsnio ir parinkto kriterijaus kontekste.

4. Lietuvos Respublikos ūkis yra grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva, todėl, vadovaujantis teisėtų lūkesčių, sutarčių laisvės ir investuotojų apsaugos principais, valstybės intervenciją į privatų verslą turėtų būti minimali ir nesukelianti tiesioginių neigiamų padarinių. Tačiau Projekto 13 straipsnio svarstomos nuostatos nėra suderintos su minėtais konstituciniais principais. Projektu siūlomi numatyti įpareigojimas privatiems asmenims kreiptis dėl sandorių patikros, atrankos kriterijus vien pagal įmonės pajamas ir nepakankamai aiškiai apibrėžtas kontrolės mechanizmas yra nesuderinami su privačių asmenų teisėtu lūkesčiu žinoti, kokia su juo ar su jo ketinamu sudaryti sandoriu susijusi informacija yra renkama, ir dėl kokių priežasčių ketinamų sudaryti sandorių gali būti pradėta patikra ir (ar) priimtas sprendimas, draudžiantis sudaryti sandorį.

5. Projektu yra siūloma netiesiogiai įteisinti nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms teisė sekti bei teisė rinkti visą ir bet kokią informaciją apie Asmenų ketinamus sudaryti sandorius, kas akivaizdžiai yra neproporcinga priemonė nustatytiems tikslams pasiekti, be to, pažeidžianti asmenų privatumo reikalavimus ypač tais atvejais, kai Asmuo vykdo ir kitas ūkinės veiklas, kurios yra niekaip nesusijusios su nacionaliniam saugumui svarbiais objektais ir (ar) nacionaliniam saugumui užtikrinti strategiškai svarbiais ūkio sektoriais. Projekte taip pat trūksta aiškumo, kaip ir kokiomis priemonėmis bus renkama ar gaunama informacija apie sudaromas sandorius.

6. Kitiškai vertintina ir Komisijai bei kitoms institucijoms suteikta teisė savo iniciatyva ir nuožiūra inicijuoti sandorių patikrą, nepriklausomai nuo to, yra gauta ar nėra gauta duomenų, kad dėl konkretaus ketinamo sudaryti sandorio kyla grėsmė nacionalinio saugumo interesams. Atkreiptinas dėmesys, jog Komisijai pradėjus ketinamo sudaryti sandorio patikrą, sandoris negali būti sudaromas iki bus priimtas sprendimas dėl jo atitikties nacionalinio saugumo interesams, todėl toks ūkinės veiklos potencialus ribojimas neturėtų būti vykdomas neturint objektyvių duomenų apie kylančias grėsmes nacionalinio saugumo interesams.

7. Galiausiai, siekiant užtikrinti nacionalinio saugumo interesų apsaugą, tiek šiuo metu galiojančiame įstatyme, tiek Projekte yra įtvirtinta investuotojų patikra bei įmonių vadovybės kontrolė. Įmonėse, kurios nėra valstybės ar savivaldybės valdomos, investuotojų patikra yra pakankama priemonė nacionalinio saugumo interesams apsaugoti ir užtikrinti, todėl, vadovaujantis valstybės valdžios veiksmų nuoseklumo ir pagrįstumo principais, valstybė turėtų pasitikėti ir užtikrinti ūkinės veiklos laisvę šių asmenų valdomoms įmonėms priimant sprendimus dėl sandorių sudarymo. Ketinamų sudaryti sandorių kontrolė yra perteklinė ir neproporcinga priemonė, kuri atneštų daug neapibrėžtumo ir nestabilumo privataus kapitalo nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbiose įmonėse organizuojant ir vykdamas ūkinę veiklą bei sudarant sandorius.

8. Atsižvelgiant į visą, kas išdėstyta šioje dalyje, akivaizdu, kad ketinamų sudaryti sandorių kontrolė neturėtų būti taikoma trečios kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms, nes Projekte siekiamas įtvirtinti kontrolės mechanizmas yra neproporcingas ir perteklinis privataus kapitalo įmonių atžvilgiu, ribojantis ūkinės veiklos laisvę bei sukuriantis teisinį neaiškumą ir neapibrėžtumą. Dėl šių

aplinkybių siūlome Projekte aiškiai nustatyti, kad ketinamų sudaryti sandorių kontrolė yra netaikoma trečios kategorijos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbioms įmonėms.

II. Dėl kitų abejotinų Projekto nuostatų.

1. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad Projekto 4 priede nurodytuose svarbių nacionaliniam saugumui užtikrinti įrenginių sąraše yra daugiausia minimi valstybei ir savivaldybėms priklausantys įrenginiai, kuriuos Projektu ketinama išskirti kaip reikšmingus nacionaliniam saugumui užtikrinti. Šalia jų yra įvardintas vienintelis privataus juridinio asmens (Asociacijos narės AB „ORLEN Lietuva“) valdomas objektas – Būtingės naftos terminalas ir jo priklausiniai (žr. Projekto 4 priedo 2 dalies m) punktą). Asociacijos nuomone, tai yra visiškai perteklinė nuostata, kuria ketinama nustatyti nepagrįstus ir perteklinius papildomus apribojimus AB „ORLEN Lietuva“ veiklai lyginant su kitais investuotojais.

2. Pažymime, kad Projekte nurodytas Būtingės naftos terminalas yra neatsiejama integrali privataus juridinio asmens struktūros ir verslo dalis. AB „ORLEN Lietuva“ įtraukta į įstatymo 3 priede pateiktą nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių sąrašą. Tai, kad tarp strateginę reikšmę turinčių įrenginių yra įtraukiamas objektas, kuris yra neatsiejamas nuo jį valdančios bendrovės, kuri ir pati įtraukta į svarbių įmonių sąrašą, kelia rimtų abejonių. Pažymėtina, kad Projekte nurodytiems strateginę reikšmę turintiems įrenginiams ir 3 priede nurodytoms įmonėms įstatymo reikalavimai taikomi skirtinga apimtimi, jie yra orientuoti į viešųjų, o ne privačių įrenginių apsaugą bei reikalavimus jai. Būtingės naftos terminalo įtraukimas į kontroliuojamų objektų sąrašą akivaizdžiai prieštarautų aukščiau nurodytiems konstituciniams principams ir neproporcingai apribotų įmonės teisę valdyti savo turtą pagal jau esamus įstatymų reikalavimus.

3. Dėl Būtingės naftos terminalo įtraukimo į Projekto 4 priede esantį sąrašą nėra pateikta jokių rimtesnių argumentų Projektą lydinčioje medžiagoje. Pažymėtina, kad Būtingės naftos terminalas yra atskiras nuo Klaipėdos jūrų uosto jūrinės infrastruktūros objektas, registruotas ir valdomas atsietai nuo Klaipėdos jūrų uosto veiklos. Analogišką veiklą tokia, kurią vykdo Būtingės terminalas – naftos iškrovimas – gali būti vykdoma kitų infrastruktūros objektų, kurie ne tik yra Klaipėdos jūrų uoste, bet ir yra įtraukti kaip strateginiai objektai atitinkamų strateginių įmonių sudėtyje (pvz., AB „Klaipėdos nafta“ valdomas naftos terminalas), kaip ir pati Klaipėdos valstybinį jūrų uostą valdanti bendrovė. Dėl šių priežasčių yra visiškai neaiški, kokiais argumentais remiantis privačiam subjektui priklausantis objektas yra vienintelis įtrauktas į padidintos kontrolės (taikytinos pirmos ir antros kategorijos valstybės ir jos valdomoms įmonėms) grupę, kartu su valstybei ir savivaldybėms priklausančiais įrenginiais. Kartu konkretus privatus juridinis asmuo yra be jokio pagrindo diskriminuojamas kitų privačių juridinių asmenų atžvilgiu.

4. Dėl nurodytų priežasčių Būtingės naftos terminalo įtraukimas į Projekto 4 priedą vertintinas kaip perteklinės, nepakankamai pamatuotos ir neproporcingą našta privačiam verslui siūlomos taikyti kontrolės pavyzdys. Tokia kontrolė vienareikšmiškai negali būti vertinama kaip skatinanti investicijų pritraukimą ir nekuria Lietuvos kaip investicijoms patrauklios šalies įvaizdžio. Dėl šių priežasčių toks teisinis reguliavimas neturi būti įtvirtintas, išbraukiant Būtingės naftos terminalą iš Projekto 4 priedo.

Prašome tęsiant Projekto svarstymą atsižvelgti į Asociacijos pateiktas pastabas ir nepritari šiame rašte nurodytoms Projekto nuostatom.

Pagarbiai,

Rūta Skyrienė
Asociacijos „Investors' Forum“ vykdomoji direktorė

